Független művelődési és helytörténeti havilap
XXV. évfolyam 8. (702.) szám, 2019. augusztus 22. – csütörtök

HÉTFALU

Alapította és szerkesztette (1906–1911):
dr. Fekete Endre és Kiss Béla

Szerkesztők: Hochbauer Gyula és
dr. Kovács Lehel István

Magdó István

A Búzavirág Néptáncegyüttes méltatása

„Kék a búzavirág, szép az egész világ, amikor mi előállunk,
Szép székely ruhában, szép székely ruhában székelytáncot járunk...”

Ki ne hallotta volna – tízszer, százszor, ezerszer – ezt a nótát, kinek nem dobbant meg a szíve tízszer, százszor, ezerszer, amikor belezendített a Búzavirág, úgy Istenigazából, a közkedvelt dalba?

„Hogyha felcsendül ajkunkon a nóta, szebb az életünk s boldogabb az óra,
Kék a búzavirág, szép az egész világ, amikor mi előállunk...”

Reiff István egy szép világot képzelt el és boldogabb órákat, amikor 1949-ben megalapította a *Búzavirág* iskolai népdal- és néptáncegyüttest, amely – bevallása szerint – tanári pályája virágzása lett.

„Az iskolában, kedves iskolámban találtam meg a helyem, s így lett az életem az iskola, az iskola az életem. Francia-magyar szakos tanárként dolgoztam, s az órákon sokszor és sokat énekeltünk, hogy a néha unalmas leckeórákat kellemesebbé, hangulatosabbá tegyük. Így a dal, a muzsika állandó kísérője lett életemnek, tanári munkámnak is, s adott pillanatban a tánc, főleg a népi tánc nyitott új távlatokat osztályon és iskolán kívüli tevékenységemnek.”

Reiff István 1926. január 22-en született Botfaluban, ahol édesapja irodalmat tanított.

Felesége, Henter Piroska, 1930. február 7-én született, magyar-orosz szakos tanár, a 4-es számú iskola, majd az Unirea líceum tanára.

Munkássága az iskolai műkedvelő és népművészeti mozgalmakhoz kapcsolódik: összegyűjtötte, és a Brassói Lapokban színpadi feldolgozásban közölte a hétfalusi csángók körében élő guzsalyos, mátkásodási és lakodalmas szokásokat: megszervezte, és az általa 1949-ben létrehozott iskolai tánccsoport hagyományát felelevenítve irányította a Búzavirág népdal- és néptáncegyüttest, a megyei művelődési ház keretében működő Rozmaring Népi Együttest és a feketehalmi Gyöngyvirág Együttest, amelyekkel nyilvános előadásokon és a televízióban is bemutatta az általa színpadra alkalmazott Görög Ilona balladáját, a Csáki bíró lányát és Benedek Elek Három kívánság című meséjét.

„Ha néha a székelyek közé kerültem, megcsodáltam minden székelyruhába öltözött szép és tiszta lányt, s irigyeltem a székely harisnyába öltözött hetyke legény katonás és büszke tartását.” – mesélte Reiff István.

Pista bácsi pedagógusként visszakerült régi iskolájába, a brassói Római Katholikus Főgimnáziumba, kedves igazgatója és tanara, dr. Wildt József jóvoltából, ahol 1949-ben tánccsoportot alapított, főleg székely fiatalokból. Székelyekből, akiket nem kellett táncolni tanítani, ők táncolva jöttek a világra. Keménycsárdással kezdtek, azzal a tánccal, amelyet a búzavirágosok igen szívesen járnak.

Kik is voltak tehát az egykori tánccsoport tagjai, akik annyit tettek azért, hogy a népdal és a népi tánc varosunkban hagyománnyá izmosodjék? Héjja Gyuszi és későbbi neje Jánó Éva, Nagy Károly, Csiky József, Bíró József és későbbi neje Papp Joci, Wusinczky Pista, Szőke Mihály, Szabó Lacika, Henter Lujza, Beke Piri, Hoffman Böske, ... na és Reiff István és későbbi neje Henter Piri. Muzsikalt Halmanyi Joli zongorán, s hegedült az egyik kis tanítvány, Todi Laji; később kapcsolódott be Hadnagy Zoltán tanító, aki igen szépen hegedült.

Később csatlakoztak: Domokos Lenke, Bene Böske, Szatmári Aranka, Deák Sala József, Fűzi Jóska, Susszer Karcsi és Pajor Laci.

*

A mindenkori tánccsoport élete és működése három, többé-kevésbé sikeres és gazdag korszakra osztható:

I. 1949–1960. Az első tánccsoport megalakulásától a Magyar Vegyeslíceum megszűnéséig tartó korszak, tehát a tánccsoport születése és gyermekkora.

II. 1960–1990 augusztusáig tartott a második korszak, amikor az iskola az Unirea líceum tagozataként élt és dolgozott. Ezt a korszakot a száműzetés korszakának nevezi Pista bácsi.

III. 1990. szeptember 15-tol napjainkig, amikor mar az ismert Búzavirág Népi Együttes az újjászületett önálló iskolánk, az Áprily Lajos Főgimnázium Együtteseként él és tevékenykedik.

*

A tánccsoport élete szorosan kötődik az iskola életéhez, történelméhez; mindenütt a ki nem mondott cél az volt, hogy a dalok és táncok segítségével ápolni kell az egyre gyengülő magyarságtudatot.

A megalakulás első pillanatától kezdve, a Búzavirág versenyeken vett reszt, felléptek előadásokon, s még falura is ki-kimentek, ha oda kiküldték vagy hívtak őket.

Nagy fegyverténykénti könyvelhető el, hogy 1956-ban, a brassói Erdészeti Karon tanuló magyarországi diákok kezdeményezésére és szervezésében, első ízben sikerült megünnepelni nemzeti ünnepünket, Március 15-öt.

Közben a tánccsoporthoz csatlakozott Barkó Katalin, Ambrus János, Kászoni Ibolya, Deák Albi, Jenáki Mária, Keresztes Ferenc, Miklós Zoltán, Ferenc Árpád.

Megemlítendő, hogy 1957-ben a tánccsoport harmadik díjat nyert a tartományi versenyen.

(Folytatása a 2. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2019. * ISSN 1582-9006 *

Magdó István

A Búzavirág Néptáncegyüttes méltatása

(Folytatás az 1. oldalról.)

1958-ban már két középiskolás csoport is dolgozott: egy kezdő csoport VIII–IX. osztályos tanulókkal és egy haladó csoport, az úgynevezett Nagycsoport, melynek tagjai 1959-ben érettségiztek.

A kicsik csoportja 1958-ban a televízióban is szerepelt egy pioníradás keretében, másnap a Brassóban megrendezett tartományi kultúrversenyen első díjat nyertek, de az országos döntőre nem juthattak el, mert magyarok voltak.

Közben a Nagycsoport is aratta a sikereket.

Fejérné Gáll Sarolta ötlete nyomán a tánccsoport kiegészült egy „mozgó kórussal”, amely nagyszerűen egészítette ki a csoport művészi teljesítményét. Ez újdonság volt abban az időben és igen hasznos, tudniillik így csokorba lehetett szedni a párok hiányában kiszorult dalos kedvű lányokat.

Ezt a felejthetetlen látványt lopta be Pista bácsi a színpadra, s ettől kezdve a mozgó kórus, a későbbi dalcsoport elválaszthatatlan kísérője, társa lett a mindenkori tánccsoportnak. Kiváló muzsikusok is csatlakoztak hozzájuk, s ettől kezdve tartották magukat Együttesnek – *Unirea Együttes* néven ismerte őket a közönség, a sajtó, majd a televízió is. Együttes voltak, hisz a tánccsoporton kívül volt dalcsoport, zenekar és szólisták is zengték fellépéseiken a gyönyörű magyar népdalokat. A diákok így is nyilatkoztak nagy büszkén Szennyey Sándornak, a Brassói Lapok riporterének, hogy: *„már nem csak tánccsoport vagyunk, hanem Együttes...!”*. Meg is erősödtek, hisz csakhamar 12 pár járta a keménycsárdást, a seprűst, a korondit, s mellettük 30 lány énekelt a maga és a lelkes közönség gyönyörűségére.

Józsa Erika és a román televízióadás magyar szerkesztőségének a közbenjárására, 1971. július 23-án felkerültek Bukarestbe, műsorukat képmagnóra rögzítették és hamarosan közvetítettek is. Ettől a perctől országos hírnevet szereztek, és minden nagyobb előadásra vagy protokoll ünnepségre meghívást kaptak. Az újságok is egyre többször írtak róluk, s igen szépen.

Ugyancsak a magyar adásnak köszönhetően, 1978 májusában az együttes részt vett az egy kerek hétig tartó csíkszeredai Csángó Kalákán. Egy pár résztvevő az akkori csapatból: Albert Emma, Jakab Lenke, Reiff Anikó, Németh Hajnalka, Gászpor Piroska, Szakáll Ildikó, Bartha Erzsi, László Csaba, Henning Lajos, Friedl Jancsi, Csáky Zsolt.

Feczkó Zoltánnak köszönhetően, 1979-ben újabb stúdiófelvétel készült Bukarestben, majd 1982-ben képmagnóra rögzítették a *Csángó Mátkásodó*t, a táncokat, a régizene együttest, illetve a szólistákat.

Rendszeres fellépői lettek a zernyesti *Havasi Gyopar Fesztivalnak*, illetve a négyfalusi *Legényvásár*nak. Nagyon sok helyen léptek fel, egy parat megemlítenék: Brassó, Pojána, Bálványos, Fogaras, Négyfalu, Tatrang, Zajzon, Pürkerec, Feketehalom, Olthévíz, Nagyajta, Bölön, Újfalu, Apáca, Ürmös, Kovászna, Viktóriaváros, Predeál, Daróc, Homoródjánosfalva, Halmágy, Gyergyószárhegy, Alsórákos, Csíksomlyó (Ezer Székely Leány találkozó), Zágon, Csomakőrös, Kőhalom, Enyed, Felsőtömös, Homoródalmás, Székelyzsombor, Nagymoha, Botfalu stb.

A Búzavirág 1985-ben nyerte első országos I. díját, illetve Csók Hajnalka szólistaként egy országos III. díjat.

*

A rendszerváltás utáni újjászületés éveiben megnyíltak a lehetőségek a külföldi turnékra. Az első lehetőség 1990. április 16-an adódott, amikor a Búzavirág Tápióbicskére utazott, miután elfogadtak egy meghívást, hatalmas sikert aratva.

Az ottani evangélikus Tisztelettes Úr imája:

„Istenünk, áldd meg ezeket a gyerekeket, akik az elnyomás, a nagy veszély és vihar közepette megmaradtak magyarnak. Áldd meg nevelőiket, kik lelkükben ápolták magyarságuk tudatát s elültették lelkükben a népdal, a népi tánc s ezen keresztül a sokat szenvedett erdélyi magyarság szeretetét – a ragaszkodást szülőföldjükhöz. Imádkozzunk, hogy Erdély legyen és maradjon a béke földje!”

*

A millennium tiszteletére, 1996-ban, Pista bácsi írt egy verset Erdélyi dal, erdélyi ima címmel, amely megzenésítve azóta is szerves része a Búzavirág műsorainak. Az utolsó szakaszát idézem:

„Édes Jóistenünk, hallgassál meg végre,
sok-sok szenvedésünk felsikolt az égre,
segítsd meg a néped, mentsd meg magyar lelkünk,
maradjon meg nekünk, édes anyanyelvünk,
drága magyar nyelvünk!”

Mit is tancolt a Búzavirág? Egy par jellegzetes táncot megemlítenék: a gyergyói és a zsebkendős tánc, a keménycsárdás és a seprűtánc, csíkszéki táncszvit – csíki tánc, etédi és a ceppel, apácai forgatós.

A zenekar összeállítása volt minden idők legnehezebben megoldható kérdése. A kezdeti időkben Pista bácsi muzsikált, zongorázott vagy akkordeonozott, aztán a muzsikálni tudó diákok. Megemlítendő zenekari tagok: Hadnagy Zoltán, Line Ildikó, Hanke Kati, Mihály Domokos, Veres Zoltán, Veres Laci, Bíró Toni, Benedek Zsolt, Lengyel Marika.

2007. december 1-jén fordulat állt be a Búzavirág életében, ekkor halt meg Reiff István nyugalmazott tanár, a táncegyüttes alapítója és mindenkori irányítója.

Pista bácsi tudta, hogy nem örökéletű, ezért megpróbált egy csapatot létrehozni az utolsó éveiben: Miklós Margit az iskola részéről, Csiky Józsefet (Dódit) a Kultúrházba szervezte be maga helyett, Suciu Zoltán volt táncos oktatta a táncot és mellette a visszajáró egyetemista táncosok. Ez a csapat vitte tovább egy évig a tánccsoportot.

Közben Zsuzsa, Pista bácsi kisebbik lánya, édesanyja biztatására, 2008 januárjában elment az első táncpróbára, majd kiszállásokra megfigyelőként. A tánccsoporttal próbálta elképzelni a további működést, hiszen a városban elterjedt a hír, hogy *„meghalt Pista bácsi, oda a Búzavirág”*. Akkor határozta el Zsuzsa, hogy tovább élteti édesapja álmát és életének fontos részét: a tánccsoportot. Az akkori táncosok is nagy lelkesedéssel álltak melléje és megígérték, hogy nem hagyjak a Búzavirágot elhervadni, meghalni.

Az újjátervezett csoport azóta is tevékeny, az In memoriam Reiff István néptánctalálkozók szervezése mellett folyamatosak a hagyományos fellepések és külföldi turnék.

(Folytatása a 3. oldalon.)

RMDSZ
Communitas Alapítvány
Támogató az RMDSZ és a Communitas Alapítvány
Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.
Hétfalu honlapja
www.hetfalu.ro

Magdó István

A Búzavirág Néptáncegyüttes méltatása

(Folytatás a 2. oldalról.)

2009. október 31-en, a Búzavirág fennállásának 60. évfordulóján, a Redut Kulturális Központban mutattak be a *60 éve kék a Búzavirág* címet viselő díszelőadást, amelyet az iskola tornatermében megrendezett rendhagyó táncpróba követett.

Sikeres pályázatok következtében jutottak el 2010 nyarán Ankarába, majd 2011-ben Izraelbe.

2011. november 11-re sikerült létrehozni a *Reiff István – Búzavirág Alapítvány*t, amelynek alapító tagjainak többsége a volt táncosok sorából kerültek ki: Reiff Zsuzsa, Gábor Katalin, Bădău Tünde, Ferenczi Sándor, Zakariás Zoltán, Csiky József, Szigyártó Mária és Sólyom Ildikó.

Görögországba először 2012-ben jutott el a csoport, majd 2015-ben ismét.

2013 tavaszán Macedónia csodálatos tájain jártak, 2013 és 2017 őszén Prágában.

2014-ben mutattak be Budapesten, a Polgárok Hazában a barcasági összeállítást Barcasági vígságok címmel, amely krizbai, hétfalusi és ürmösi táncokból állt. A krizbai táncokat a tánccsoport tagja Sólyom Tamás gyűjtötte és állította színpadra. Szinten ez alkalommal tanulta meg a tánccsoport a hosszúfalusi sormagyart Pető Emese segítségével. Az ürmösi tánc Reiff István gyűjtése és koreográfiája.

A Búzavirág 2014 őszen három napos rendezvénysorozattal ünnepelte fennállásának 65. évet. Volt fényképkiállítás, rendhagyó táncpróba és gálaelőadás a Redut Kulturális Központban. Ez alkalommal Brassó megye Tanácsa díszoklevelet nyújtott át.

2016. november 25-en a budapesti Hagyományok Háza meghívására, a Búzavirág is bemutatkozhatott a budapesti közönség előtt a MOM kulturális központban, az evangélikus barcasági csángó közösség részeként, krizbai táncaival, a hétfalusi sormagyarral és az ürmösi tánccal.

Rendszeresen reszt vettek a Becsben megrendezett Szent István napi rendezvénysorozaton.

2018 szeptemberében Budván, Montenegróban táncolták végig a nemzetközi fesztivált.

2019-ben 70 éves a Búzavirág... két emberöltő idő...

Reiff Pista bácsit idézem újra: *„Csak még az a kívánságom, s ezért imádkozom, hogy a jövőben is megmaradjon a barcasági magyarokban a népi hagyományaink, a szép magyar dal tisztelete és szeretete, s legyen mindig valaki, aki ébren tartja, s sohasem hagyja kialudni lelkeinkben az igazi magyar érzés, a magyar gondolat, a magyar dal szeretetének ma mar néha csak pislákoló lángját! Úgy legyen!”*

*

Kedves Búzavirág, a barcasági kulturális életben kifejtett kimagasló tevékenységedért, szülőföldet és népedet iránti elkötelezettségedért, odaadó munkádért a közösségért, népszokásaink éltetéséért, nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításáért, fogadd szeretettel a barcasági csángóság Zajzoni Rab István díját!

Isten éltessen sokáig Búzavirág!

Hochbauer Gyula

A predeáli állami elemi iskola

(Folytatás előző lapszámunkból.)

„[...] *miniszteri rendelettel a brassó-predeáli áll. el. iskolával kapcsolatosan már a folyó tanévtől kezdve a Predeálhoz közel fekvő községekben lakó magyar honosságú iparosok és munkások gyermekeinek törvényszerű iskolába járatásának lehetővé tétele céljából teljes ellátást nyújtó internátus felállítása elrendeltetett.*

Ezen internátusban egyelőre 30 fiúgyermek vétetik fel, kik nagyobbrészt teljesen ingyenes ellátásban fognak részesülni.

Megemlítendő, hogy hazánkban ez az első internátus, amelyet a vall. és közokt. miniszter teljesen kincstári költségen állami elemi iskolával kapcsolatban szervez és tart fenn.

Az internátus elhelyezése, valamint egyéb szervezési ügyek elintézése folyamatban van, s remélhetőleg a teljes berendezés és a felszerelés e hó folyamán megtörténik úgy, hogy az internátusban a tanulók már a jövő hónap elejétől kezdve elhelyezhetők és beiskolázhatók lesznek.” [Brassóvármegye szeptemberben. In. BL IX. évf. 230. sz. 3. old, 1903. okt.6.]

„*A jövő 1902–1903. iskolai évben az állami elemi iskolák száma 126-tal, az állami tanítóké pedig 262-vel gyarapodik.*” [Új állami elemi iskolák. In BL. VIII. évf. 147. sz. 4. lap., 1902. augusztus 1.]

Az iskolát hamar bekapcsolták a Brassó megyei iskolahálózat rendszerébe. A Brassóvármegyei Ált. Tanító-Egyesület brassói köre 1902. október 18-án de. 9 órától tartotta meg az iskola felavató ünnnepélyével kapcsolatos rendes ülését [Tanítók gyűlése. In. BL VIII. évf. 199. sz. 3. lap, 1902. október 16.].

*

1903 szeptemberében Brassó megye főispánja a predeáli állami elemi iskola gondnokságához rendes tagnak nevezte ki Zsigmond Károly hosszúfalusi ev. ref. lelkészt és Kiss József MÁV pályafelvigyázót [BL IX. évf. 230. sz. 3. old, 1903. október 6.].

A peremvidéki iskola – amiben tehette – igazodott a nemzeti iskolahálózat rendszeréhez.

*

Magyarországon 1906-ban ünnepelték először a madarak és fák napját. Az esemény X. értesítőjébe az akkori Brassó megyei tanfelügyelő, Pintér Gábor jelentése alapján került be „*Igen szépen ünnepeltek: Predeál-telep, Tatrang áll., Brassó központi, Keresztényfalva, Türkös és Földvár g. kel. iskolákban*” [Fodor Árpád (összeállította): A madarak és fák napjáról szóló iskolai jelentések VI. évkönyve. 1915. Budapest, 1906., 28. old.]. A kiadvány az eseményt szervező tanító nevét is megjegyzi: Tóthpál János.

A tanfelügyelő, a pedagógusok szakmai szervezete és az EMKE is figyelemmel követte, s gondoskodott a különleges helyzetű iskoláról. Az EMKE 1902. októberi választmányi gyűlésén a szervezet Koós Ferenc nyugalmazott tanfelügyelő előterjesztésére 150 koronát utaltak ki három romániai magyar tanuló leány költségeire [Emke. In. BL VIII. évf. 201. sz. 3. lap, 1902. október 19.]. A tanfelügyelő gondoskodására elismerően reagált a korabeli székelység, ugyanis 1900 elején a marosvásárhelyi székhelyű Székely Asztaltársaság [Brassóban 1901. aug. 26-án, Hétfaluban aug. 27-én alapították meg a Székely Asztaltársaságot. (Székely Asztaltársaság In. Brassói Szemle I. évf. 36. sz. 5. old., 1901. aug. 25.). A brassói elnöke Koós Ferenc (A Székely Asztaltársaság. In. Brassói Szemle I. évf. 37. sz. 6. old., 1901. szept. 1.) 1901 szeptemberétől a társaság hivatalos neve Brassói Székely Társaság (Hochbauer Gyula megjegyzése.)] tagjai közé választja, amit nyilvánosan is megköszön Koós Ferenc.

(Folytatása a 4. oldalon.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2019. * ISSN 1582-9006 *

HOCHBAUER GYULA

A PREDEÁLI ÁLLAMI ELEMI ISKOLA

(Folytatás a 3. oldalról.)

„Ha meggondolom, hogy a Székely Asztaltársaság kiterjeszti gondját a romániai magyarokra is, kétszeresen érzem e megtiszteltetés horderejét. Elborul lelkem, ha elgondolom, hogy a Romániába kivándorolt magyarok és azok gyermekei rohamosan süllyednek egy idegen elem tengerébe. Iskoláik odáig vannak, hogy inkább román, mint magyar tannyelvű iskolák; ma már senki sem gondol arra, hogy Romániából magyar gyermekeket hozzanak ki hazánk középiskoláiba. Ellenben a kivándorlás folytonosan tart s ezzel a pusztulás.

Nagy és igen hazafias munkára vállalkozott a mélyen tisztelt Székely Asztaltársaság. Tartsa meg Isten eltett szándékában, hogy elérhesse azt, hogy a Romániában élő testvéreink iránt érdeklődést felébreszthesse, mert erre legégetőbb szükség van [...]" [A székelyek hálája In. Brassói Szemle I. évf. 8. sz. 4. old., 1901. febr. 10.].

Predeál magyarajkú polgárai is támogatják iskolájukat: A predeáli altiszti kar 1903. április 12-én Húsvét első napján zártkörű táncestélyt tartott a Tartler Péter-féle vendéglőben a helybeli állami magyar iskola javára [Táncestély Predeálon. In. BL IX. évf. 80. sz. 4. old., 1903. ápr 5.].

A brassói állami iskolától az 1912/13-as tanévben 6 iskolai padot kapott a predeáli iskola [BrÁL 27. old.].

Ezek mellett az alkalmi jellegű támogatások mellett az iskola-fenntartási költségek döntő nagyságát az állam biztosította. Például az 1912/13-as tanévben a m. kir. pénzügyi igazgatóság mellé rendelt számvevőség 998 korona bevételről és ugyanennyi kiadásról adott az iskolának bizonylatot [BrÁL 28. old.].

Az iskolával párhuzamosan szerveződik a predeáli magyarok vallásos élete. 1903. november 29-én, advent első vasárnapján tartották az első evangélikus istentiszteletet Predeálon az állami iskola helységében nagyszámú közönség részvételével. *„Az egyházi szónoklatot Deák Sándor türkösi lelkész tartotta. A tanterem – imaház – gyönyörűen fel volt díszítve. Az istentisztelethez a harmóniumot Wagnerné őnagysága volt szíves rendelkezésre bocsátani. A harmóniumon Szomjas József játszott, igen szépen kísérve az egyházi énekeket. Az iskolás gyermekek gyönyörű, kettős hangú chorárolat énekeltek, a miért Vajda tanítót illeti az elismerés. [...] a nagyszámú gyülekezet üdvözlő táviratot küldött Zelenka Pál tiszakerületi püspöknek, melyre a főpásztor meleg hangon válaszolt az ünnepi szónok címére küldött táviratban. A minden tekintetben sikerült istentiszteletet fényes esküvő követte. Gönczy Géza mészáros és Orbán Sára, Orbán János predeáli háztulajdonos kedves leánya esküdtek örök hűséget egymásnak. Az esketési fuknkciót szintén Deák Sándor türkösi lelkész végezte. Az esketés végeztével a vendégek Orbán János vendégszerető házához gyülekeztek, ahol igen kedélyesen mulattak a hajnali órákig: Deák lelkész, Mayer és Máté predeáli tisztviselők s román nyelven egy rendőr-tisztviselő és még számosan* [...]".

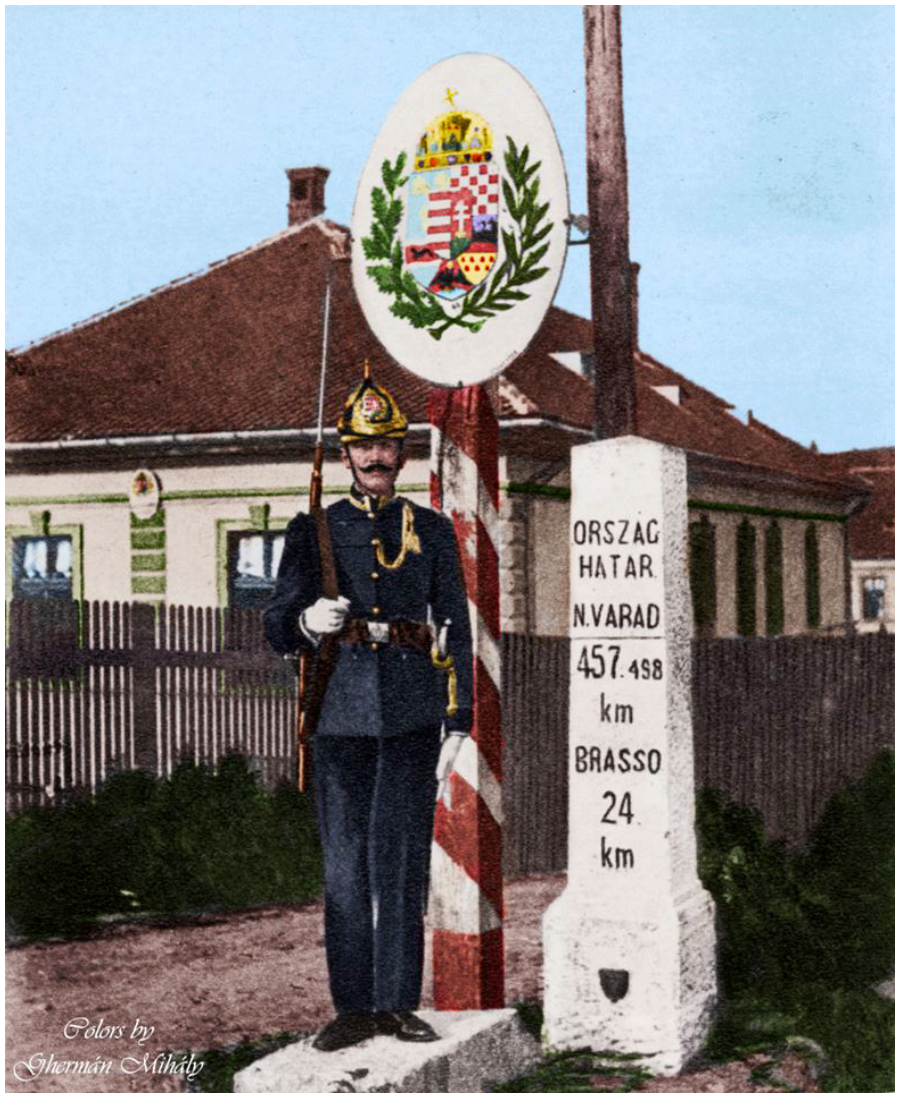

Az egyház és az iskola összefonódását az intézményes keret is működtette. A lelkészt osztották be az évvégi vallásvizsgákhoz biztosnak. Az 1903/4-es tanévben a predeáli állami elemi iskolában Deák Sándor türkösi lelkész vezette a vizsgát. *„A vizsgát úrvacsoraosztással egybekötött istentisztelet előzte meg, amelyet ugyancsak Deák Sándor, türkösi lelkész végzett, és amelyen a predeáliakon kívül Azuga, Bustén és Sinaiából összesereglett hívek az imaházzá átalakított tantermet zsúfolásig megtöltötték."* [Vizsgák Predeálon. In. BL X. évf. 138. sz. 4. old., 1904. jún. 18.]

Az 1912/13-as tanévben a különböző felekezetű tanulóknak a felekezetük szerint tartották a vallásórákat: a római katolikusoknak Kopacz Albert római katolikus lelkészhelyettes, hitoktató [BrÁL 10. old.] 80 korona tiszteletdíjjal és Nagy István római katolikus lelkész, hitoktató 80 korona tiszteletdíjjal [BrÁL 19. old.] az unitárius és az izraelita növendékeknek Tóthpálné Molnár Hajnalka vallástanító 80 korona tiszteletdíjért [BrÁL 15. old.], a reformátusoknak Demes Péter református lelkész 160 korona tiszteletdíjért [BrÁL 18. old.].

Predeál akkori élete összefüggött a határforgalommal. 1903. jún. 15-én az országhatáron belépett 378 személy és kilépett 231 [Vizsgák Predeálon. In. BL X. évf. 138. sz. 4. old., 1904. jún. 18.].

1904. október 10-én számol be Pintér Gábor brassói királyi tanfelügyelő: *„Iskolalátogatásokat az elmult hóban nem teljesítettem ugyan, de meglátogattam a predeáli állami elemi iskolával kapcsolatosan felállított internátust, hogy az új tanév alakalmával megkezdett müködését megszemléljem és a szükségeseknek mutatkozó intézkedéseket megtegyem.*

(Folytatjuk.)